

Za svého útěku z Vídně do Prahy nocovala zde lady Hamiltonová s lordem Nelsonem (podle knížky Lady Hamiltonová).

Za napoleonských válek zde byli strídavě ubytováni francouzští, prusí a ruští důstojníci (viz Písemné ukázky).

Za zde spal Volfgang Amadeus Mozart na svých cestách z Vídně do Prahy.

V roce 1866 po prohrané bitvě u Hradce sloužila Rychta pruským důstojníkům. Nocovali zde i F. L. Věkovi lidé při cestě na korunního císaře Leopolda.

Později tu spávala Tylova divadelní společnost, když v horním sále hrávala vlastně necká divadla.

Nakonec po roce 1945 skončila sláva rychty tím, že její historický sál býval ve zničené skládce obilí, jehož metrová vřstava dokazovala únosnost staré budovy.

Dnes se v moderních pokojích Motoristu opět často ozývají hlasy cizinců. Jsou to však vítání zahraniční hosté, které do Pláně, vzdálených 40 minut pohodné jízdy autem z Prahy, diriguje k dočasněmu ubytování CEDOK.

Historie protipožární ochrany

Pláně - Neorganizovaná sousedská pomoc při požárech ve středověku až po 19. století byla nepsaným zákonem soužití a zachování skrovného majetku našich předků. Pláně a stejně tak ostatní obce si prakticky až do roku 1848 uchovaly středověký ráz. S výjimkou kostela, fary, školy, rychty, c. k. pošty a c. k. příjezdní stanice v domě Hájkové (č. 102), tvořily ves nízké domky, stodoly a chlívy s doškovými střechami.

Jmenované patrové domy měly střechy šindelové. V případě požáru chýtal jeden dům od druhého. Lidé se proto ohně báli, protože byli proti němu většinou bezmocní. Hašení používalo v ulévání ohně vodou z věder, podávaných od nejbližšího zdroje vody řetězem rukou. A přesto se v Pláněch roku 1836 našel žhář, který psal výhrůžné palčické listy, že nebude-li sesazen tehdejší rychtář Václav Jelínek, vypálí obec. Protože rychtář byl člověk spravedlivý, který byl obliben jak u místních sousedů, tak u kostelecké vrchnosti, zůstal v úřadě. Nato dne 6. července 1836 byl založen palčím požár v domku chalupníka Matěje Mašina (čp. 6). Od něj chýtl protější domek (čp. 84) domkáře Bohumila Boumly. U obou chalup šrořely i stodoly a chlévy. Nato se rychtář Jelínek vzdal své funkce, ale palič neustal v pronásledování vystrašených obyvael: založil požár v domku vdovy A. Jelínkové (čp. 85), od něhož chýtl další 4 domky: čp. 87, 88, 70, 71 a jejich příslušenství.

Vesnicáné se bouřili, protože nikdo nevěděl, koho si maniak vybere přítěž. Žhář nebyl nikdy vypátrán. Zdá se, že požár domku č. 17 dne 9. 4. 1839 byl už způsoben jen neopatrností majitele.

Největším požárem (nepočítáme-li požáry založené švédskými vojáky ve třicetileté válce, kdy ze 40 domů, dvora a rychty zbylo v roce 1642 pouze 13 obyvatelných sídliš) byl však požár, který vypukl dne 29. srpna 1863 ve 12.30 v domku vdovy Anny Kulhavé (čp. 101). Vznikl neopatrností této žnečky, která se vrátila z pole a chtěla rychle na ohništi uvařit oběd. Použila k tomu strniště, která si přinesla v nůši. Sláma byla vyschlá, protože láto bylo vzlašt suché a vzplála tak rychle, že se jí vznítala i v nůši. Od jejího domku při silném jižním větru chýtl domky 102, 69, 70, 86, 87, 89, 118, 85, 4, 5, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 30, 31, 32, 28, 29 včetně chlévů a stodol — celkem 22 domů. Podrobnosti tragédie popsal děkan Vojtěch Kinzl ve farní kronice (61) a příslušný list z této kroniky je ve stati „Ukázky písemných zpráv“.

Tento požár obce lze v historii protipožární ochrany Pláně považovat za mezník. Hluboce otfáši tehdejšími vesnicany, u nichž podle (71) převládala zaostalost, pověrčivost, příslouchečná svárčivost a utápění bezvýhodnosti z třídních problémů v kotláce.

Brzy po požáru, z něhož se pohoršeli pomoci mládodárů sousedů, okolních obcí a okresní sbírky těžce zotavovali, se někteří pokrokovější obyvaelé seskupili ve vojné

sdručení s hlavním posláním: v případě požáru společně hájt majetky spoluobčanů. Tomuto sdručení zakoupila obec r. 1864 malou ruční primitivní stříkačku na kolech od fy R. A. Smekal, Praha-Smíchov. Několik žebříků, sekýrek a provazců si pořídilo sdručení z vlastních prostředků.

Iniciátorem Sdručení byl 26letý truhlář Bedřich Šindler, který se vrátil tehdy z Prahy a jenž při požáru obce uhořel žleý bratr.

První zbrojnice „Sdručení“ byla v jedné z místnosti pláňanské pětilůžkové nemocnice v čp. 123.

Tento stav trval až do roku 1867, kdy po prohrané válce s Pruskem dovolily rakouské úřady zakládat spolky. Toho roku bylo Volné sdručení přetvořeno ve Sbor dobrovolných hasičů. Spolek si řádně zvolil funkcionáře: prvním předsedou se stal tehdejší správce knížecího dvora Beran. Velitelem byl zvolen osvědčený Bedřich Šindler.

Z popudu, na svou dobu vzdělaného, starosty Jana Horela, rolníka z čp. 45, byla obec koupena za 752 zlatých pro „Sbor“ výkonná ruční čtyřkolová stříkačka od pražské fy R. A. Smekal. Stříkačka byla přivezena do Pláně slavnostně vyzdobená za hlaholu všech tří zvonů za střelby z hmoždíře dne 3. března 1869. Obec pro ni vybudovala kůlnu v prostoru za obecní nemocnicí.

Roku 1881 měl sbor 28 činných členů a byl přidělen k župě kolínské.

Roku 1885 byla zakoupena nová, dvouproutdová, ruční, čtyřkolová stříkačka opět od fy R. A. Smekal. Stará byla r. 1869 odpodána pláňanskému cukrovaru.

Roku 1888 byl v Pláněch uspořádán župní sjezd hasičů, při němž předvedl „Sbor“ cvičení na dvouproutdové budově místní školy. Z té doby existuje tablo čtení.

V roce 1893 koupila obec opět od fy R. A. Smekal za 2000 zlatých parní stříkačku. Přispěla na ni výdatně pláňanská pojišťovna a cukrovar a sbírka mezi občany. Byl to stroj výkonný a spolehlivý. K ohni býval tažen párem koní. V topeništi byla stále přítavena hranice dříví a 4 kg veseliny. Starí pamětníci tvrdí, že než dojeza z kůlny na ramenný kopec, už byla pod plným tlakem páry.

Když v roce 1897 hořela pekácká rafinerie cukru, budila po dva dny boje s požárem zasloužený obdiv svým výkonem a bezporuchovostí, stejně jako byla obdivována neohroženost a výcvik mužstva „Sbor“.

V roce 1904 byl v Pláněch opět župní sjezd a místní „Sbor“ provedl ukázkové cvičení na budovách cukrovaru. To měl už i posunovací žebřík.

O rok později dne 27. června 1905 vypukl neopatrností dvou dělníků, kteří vešli s otevřeným světem do skládu oleju v cukrovaru, obrovský požár. Vyhořelo všechno až na kotelnu, kterou se podařilo parní stříkačkou a s pomocí jiných „Sborů“ izolovat.

Roku 1924 byla „Sboru“ dobrovolných hasičů předána budova bývalé obecní elektrárny v prostoru Obecního chudobince.

V roce 1926 koupil „Sbor“ novou dvoukolovou stříkačku, poháněnou benzínovým motorem. Stříkačka měla gumová kola bez dušičky a byla od fy R. A. Smekal. Se sborem bojovala proti všem požárům v obci a okolí až do roku 1945, kdy byla nahrazena novou dvoukolovou motorovou stříkačkou TS 16 na pneumatikách, která je přívěsem protipožárního vozu. Tato stříkačka je výrobkem bývalé vysokomýtské továrny Ztratlík, dnes THZ a může vyvinout tlak až 10 atp. S úspěchem se zúčastnila hašení požárů veže nového kostela v roce 1955 vysoké 54 m.

Zabonosch byl založen Sbor dobrovolných hasičů v roce 1924. Rok nato koupil ruční stříkačku. V roce 1941 ji nahradila motorová přenosná stříkačka PS 8. V roce 1970 přibyla motorová dvoukolová přívěsná stříkačka PS 12 a v roce 1971 požární vůz se stříkačkou PS 16.

V Hradce n. L. vznikl Sbor dobrovolných hasičů v roce 1898. Zpočátku měl ruční stříkačku „berlovku“. Dnes má motorovou stříkačku PS 6.

136 Boleslav VRANA

Pláně
žabooosy
Hradec n L
Blanka
Historický přehled

(Výšlo k výročí 750 let obce
400 let měštyse Pláně

U všech tří sborů chybí pamětní knihy a zápisy, které byly za druhé světové války okupanty skartovány.

Dnešní vybavení Dobrovolných sborů protipožární ochrany v Plaňanech, Žabonosch a Hradeníně, vybudovaný poplachový systém, spolupráce se Sboru v sousedních obcích a městech a spolupráce se stálými útvary protipožární ochrany už několikrát dokázaly, že obávaného „červeného kohouta“ je dnes možno rychle zkrátit a škody způsobené ohněm účinně omezit.

Velitelé Sboru protipožární ochrany:

V Plaňanech	V Žabonosch
1864 Bedřich Šindler	1924 František Zedník
Antonín Městecký	Václav Zoudlík
Josef Blecha	Jaroslav Cernák
Josef Vlasák	Jaroslav Coubal
Karel Hozman	Antonín Chochola
Josef Verner	Josef Šmíd
Bedřich Korejzlik	Josef Bartelka
Bohumil Kyselá	
1966 Karel Eliáš	
1967 Bohumil Kyselá	
1967 Zdeněk Kalousek ml.	
1971 František Beránek	

V Hradeníně

1898 František Rak
František Šibrava
Josef Pokorný
Jan Kruliš
Václav Vopasek
1972 Jaroslav Sobotka

Pojškovna

Požár obce a jeho následky pro postižené i pro obec přiměly představenstvo obce, aby v roce 1869 napsalo Okresnímu hejtmanství o povolení veřejné poradní schůze na den 9. 1. 1870 s programem „na jakém základe by se nechal ve zdejším okolí pojišťovací spolek proti ohni a krupobití sestavit“. Tato schůze byla povolena a konala se na Rychtě. Na ní bylo přečteno plamenné prohlášení, obsažené ve stati „Ukázky písemných památek“.

V květnu 1871 konala se „Na pláckách“ (na dvoře uhelných skladů) veřejná schůze, kde po rušné debatě bylo usneseno zřízení požární pojišťovny v Plaňanech.

Od 2. listopadu 1871 začala existovat v domě poštmistra Kafky na náměstí (čp. 41) jako „Bratrský vzájemně pojišťovací spolek v Plaňanech“, nejdříve jako protipožární. Roku 1873 se rozšířila o odbor protikrupobití a změnila název na „Bratrský vzájemně škody z ohně a krupobití pojišťující spolek v Plaňanech“.

Roku 1893 koupila dům býv. Tučkovy statku čp. 29 a upravila ho na kanceláře.

Roku 1919 rozšířila oblast činnosti o pojišťování proti vloupání, následkům z povinného ručení, proti úrazu, proti haváriím silostrojů a měni název na „Plaňanská vzájemná pojišťovna“. V té době má již síť zastupců a v Brně 3patrovou filiální úředovnu. V roce 1938 měla už 25 filiálék v Čechách, 8 na Moravě a 2 na Slovensku. V nejisté situaci předválečné ukládá pojišťovna své přebytky do stavby nové úřední budovy a dotuje z nich stavbu obecního koupaliště, v tu dobu nejkrásnějšího v okrese.

Poválečná integrace pojiškovnictví přináší dne 1. ledna 1947 její konec. Pro obec tím nevznikla žádná finanční ztráta, protože od roku 1935 byly pojišťovny osvobozeny od placení obecních dávek.

Ředitelé:	1870—1900 Josef Kavka	1930—1944 Josef Hožňour (současně předseda správní rady)
	1900—1913 Jan Soukup	1945 Antonín Hurt
	1913—1917 Jan Gregor	
	1913—1917 Jan Gregor	
	1917—1930 Jan Urbánek	1945—1947 Jan Kosar — garant (dlouholetý vedoucí úředník)

Obchodní síť a její vybavenost

Dnes je v Plaňanech jedno moderní nákupní středisko životních potřeb a průmyslového zboží se samobsluhou (č. d. 40), prodejna textilního zboží (č. d. 9), 1 prodejna obuvi, 1 prodejna masa (č. d. 79), 1 prodejna květin a zeleniny (č. d. 8), prodejna parlového zboží (bazar), prodejna stavebnin a prodej uhlí (č. d. 160). Na celou obec a turisty je jedno pohostinství s barem a kavárnou (č. d. 40), 1 benzínová pumpa.

Moderní formy prodeje způsobují, že (s určitými potížemi v některých hodinách prodejní doby) tato koncentrace obchodu kapacitně zatím stačí. Uvažuje se však už o jejím rozšíření.

Sortiment zboží se prakticky vyrovnává městskému. Přirozeně, že lidé chtějí stále více pozornosti druhům, kvalitě a množství některých žádaných produktů. Nejspokojenost je ostatně motorem pokroku.

Nejstarší písemná zpráva o obchodování v Plaňanech je z roku 1653 (44), kdy byla na 11 usedlostí v obci tato skladba obchodů:

4 řezníci, 1 pekař a 1 šenkýř, 1 mlýnář, Kupec v našem pojetí nebyl zaznamenán. Řemeslnické zboží prodávali přímo řemeslníci (koliář, truhlář, kovář, švec, krejčí) a potřebě pro vaření měli většinou vlastní. Síl a koření prodával asi pekař.

Struktura obchodů se změnila tak jak přibývala průmyslová výroba. V roce 1919 bylo podle (71) v Plaňanech:

6 obchodníků potravinami a 2 konsumny, 1 cukrář a papírník, 2 pekaři, 4 řezníci, 3 obuvníci, 2 železářství, 1 knihář a papírník, 1 obchod s palivou a stavebninami a 9 hospod.

V roce 1945 byla struktura obchodů:

- 9 obchodníků potravinami, z toho 1 konzum, 1 cukrář, 2 papírníci, 3 pekaři,
- 5 řezníků, 1 obuv, 1 železář, 1 jízdní kola a šicí stroje, 1 stavebniny a palivo,
- 9 hospod.

I krámy obchodníků se vyvíjely. Zatím co podle popisu v (44) byly plaňanské feudální krámy 17. století temné, většinou ze dřeva stroubené světnice, kde pojem čistoty byl asi problematický, jsou krámy obchodníků 20. století všechny zděné, přičemž některé starší jsou klenuté. Mají vykládky a elektrické osvětlení. Z dnešních hledisek se nám zdají neuvěřitelně malé. Jejich četnost jim zajišťovala, že ani v nákupní špičce nebyly přeplněny. Mivali své stálé zákazníky, o něž bojovali úslužností, kvalitou a drobnými pozornostmi, jako trhacími kalendáři s vlastní firmou.

Tato organizace obchodu a pohostinství byla historickou etapou vývoje síťy služeb a je nenahraditelně překonána novými, ekonomičtějšími formami družstevního a státního obchodování ve světých, prostorových, hygienických a čerstvě zásobovaných prodejnách.